

Opbrengst rijksbelastingen bijna 7 miljard euro lager

Laurens Cazander

Publicatiedatum CBS-website: 6 augustus 2010

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
**	= nader voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2008–2009	= 2008 tot en met 2009
2008/2009	= het gemiddelde over de jaren 2008 tot en met 2009
2008/'09	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2008 en eindigend in 2009
2006/'07–2008/'09	= oogstjaar, boekjaar enz., 2006/'07 tot en met 2008/'09

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Grafimedia

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

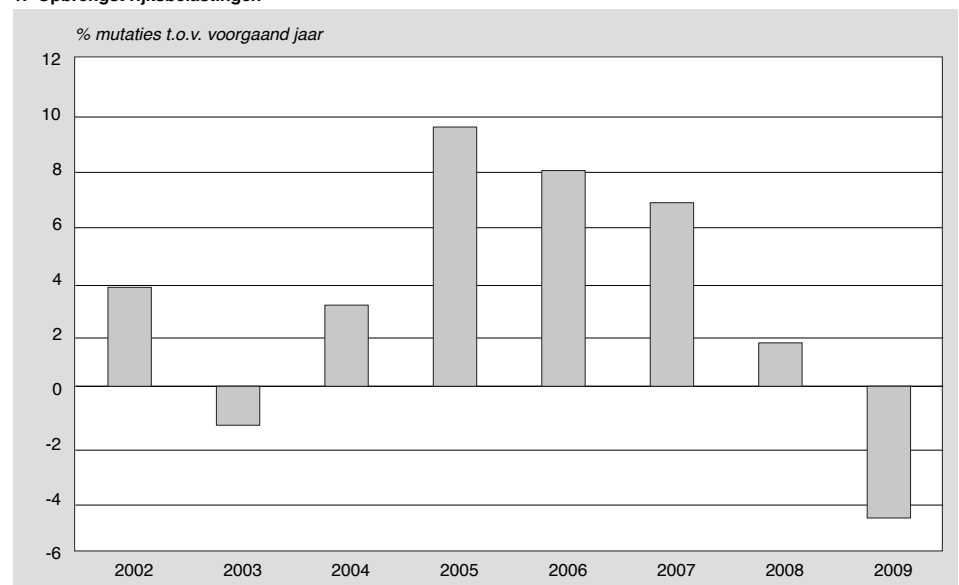
www.cbs.nl

In 2009 was de opbrengst van de rijksbelastingen 5 procent lager dan in 2008. De omzetbelasting was duidelijk lager. De opbrengst van de overdrachtsbelasting, de vennootschapsbelasting en de dividendbelasting is min of meer gehalveerd. De loonbelasting vertoonde in 2009 nog wel een sterke plus. De verandering van de jaarlijkse belastingopbrengst bij het rijk is afhankelijk van de macro-economische omstandigheden en de wijzigingen in de belastingheffing. In de loop van 2009 is in reactie op de economische crisis een aantal fiscale maatregelen genomen.

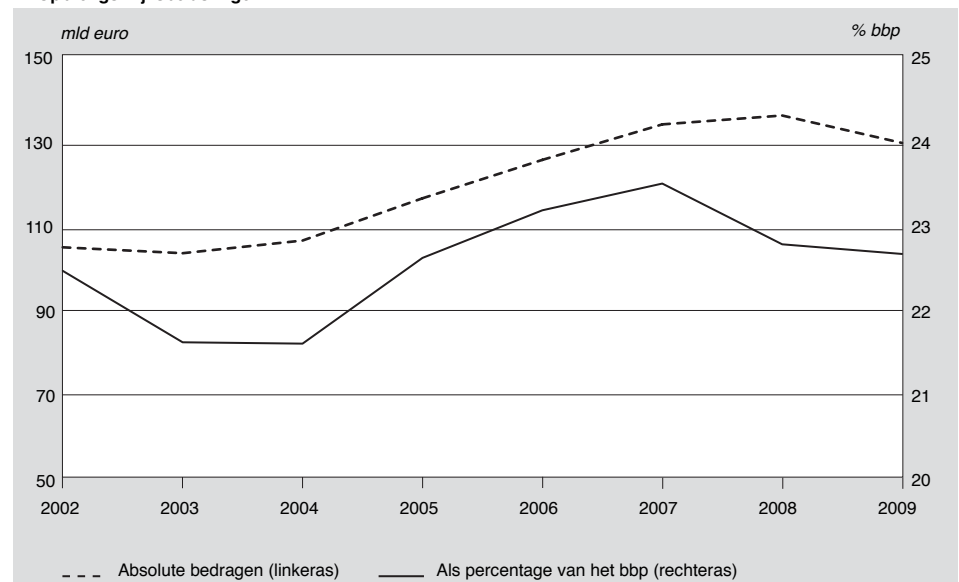
Economische transacties en het fiscale beleid

In 2009 bedroeg de belastingopbrengst voor de rijksoverheid 129 miljard euro. Dit betekent een daling van bijna 5 procent ten opzichte van 2008. Het is voor het eerst sinds 2003 dat de opbrengst van de rijksbelastingen een krimp vertoont. Destijds was de afname minder dan 2 procent.

1. Opbrengst rijksbelastingen

2. Opbrengst rijksbelastingen

De huidige krimp in de opbrengst van de rijksbelastingen begon al in het laatste kwartaal van 2008, toen de economische crisis zich manifesteerde. De meeste belastingsoorten van het rijk hebben namelijk een directe relatie met economische transacties. Een neergang van de economie leidt normaliter tot een afname van de belastingontvangsten bij het rijk. De omvang van de economie en de wijzigingen in de belastingheffing (tarieven en reikwijdte) bepalen de precieze uitkomst voor de schatkist.

Uit grafiek 2 blijkt dat de belastingopbrengst in grote lijnen het bruto binnenlands product (bbp) volgt. Het bbp kromp in 2009 met 4 procent. De belastingdruk van de rijksoverheid (de rijksbelastingen als percentage van het bbp) ligt de laatste jaren rond de 23 procent.

In het vervolg van dit artikel komt de recente ontwikkeling van de belastingopbrengst voor de rijksoverheid nader aan de orde. De berekening van de bedragen is conform het Europees Systeem van Rekeningen. Dit impliceert dat de vermelde bedragen op transactiebasis zijn en exclusief de afdracht van belastingontvangsten aan de Europese Unie (de invoerrechten, landbouwheffingen en een klein deel van de omzetbelasting).

De statistiek onderscheidt drie groepen van belastingsoorten: de belastingen op productie, de belastingen op inkomen en vermogen en de vermogensheffingen.

Belastingen op productie

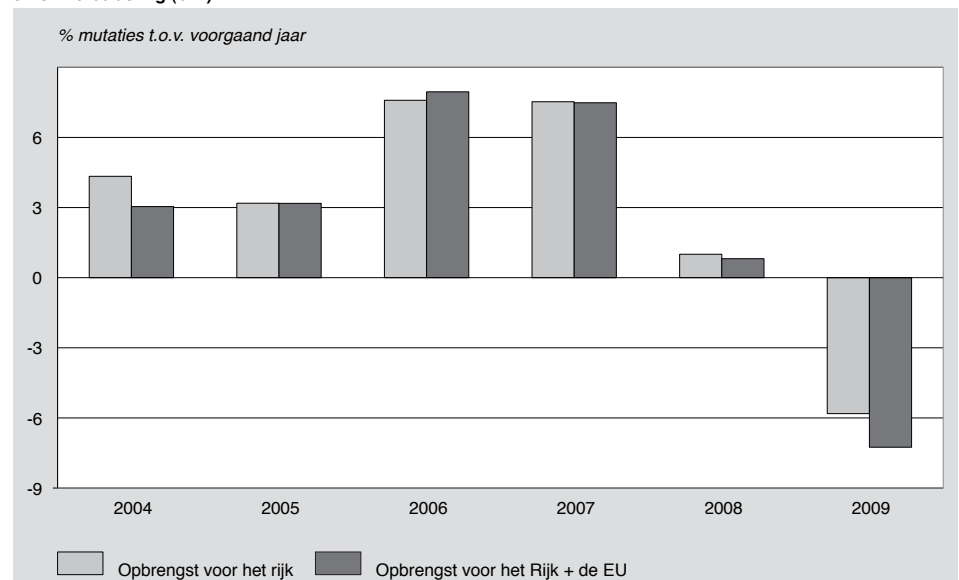
De opbrengst van de belastingen op de productie van goederen en diensten bedroeg in 2009 63 miljard euro. Dit is 7 procent lager dan in 2008.

Omzetbelasting (btw)

De totale opbrengst van de btw was iets meer dan 40 miljard euro, een daling van 7 procent ten opzichte van 2008. In 2009 werd van dit bedrag 0,3 miljard euro afgedragen aan de Europese Unie. Voor de schatkist resteerde daardoor een bedrag van iets minder dan 40 miljard euro.

De omzetbelasting is erg gevoelig voor de economische situatie. Een afname van de productie van goederen en diensten leidt namelijk direct tot een lagere opbrengst van de omzetbelasting. Naast de economische situatie kunnen fiscale wijzigingen van invloed zijn op het niveau van de opbrengst. Vanaf juli 2009 is de opbrengst van de btw neerwaarts beïnvloed door het fiscale stimuleringspakket, dat een onderdeel is van het crisispakket van het kabinet. Een maatregel uit dit pakket bevordert de bedrijvigheid door bepaalde werkzaamheden, zoals schilderen en woningisolatie, onder het verlaagde btw-tarief te brengen. Een andere maatregel is de verruiming van de termijn van afdracht. Bedrijven

3. Omzetbelasting (btw)

die de btw per maand afdragen kunnen ervoor kiezen dit per kwartaal te doen. Deze fiscale wijziging heeft echter geen invloed op de transactiecijfers. Een andere wijziging die invloed heeft op de opbrengst van de btw is de uitbreiding van de kansspelbelasting naar de exploitanten van gokautomaten (juli 2008). Over het resultaat van deze speelautomaten is nu kansspelbelasting in plaats van omzetbelasting verschuldigd.

Accijnzen

De accijnzen op drank, tabak en brandstoffen waren in 2009 goed voor bijna 11 miljard euro. Dit is een stijging van krap 2 procent ten opzichte van 2008.

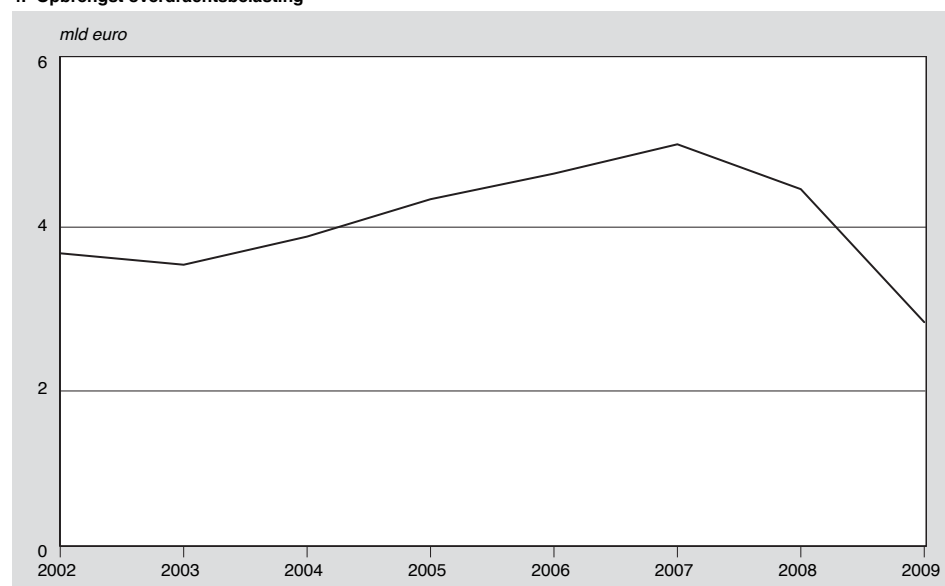
De opbrengst van de bieraccijns (0,4 miljard euro) steeg met 22 procent. Deze sterke toename kon ontstaan door een verhoging van het accijnstarief op bier (uitgezonderd tafelbier) met 30 procent. De opbrengst van de tabaksaccijns bedroeg 2,3 miljard euro, net iets lager dan in 2008. De accijns op benzine is voor de schatkist de belangrijkste accijns. De opbrengst hiervan bedraagt al een aantal jaren 4 miljard euro.

Overdrachtsbelasting

In 2009 genereerde de eigendomsoverdracht van grond en gebouwen 2,7 miljard euro aan belastingopbrengst. Dit betekent een daling van 37 procent ten opzichte van 2008. In twee jaar tijd is de opbrengst van deze belasting bijna gehalveerd.

De markt voor bestaande koopwoningen bepaalt voor circa tweederde de omvang en de ontwikkeling van de overdrachtsbelasting. Het aantal verkochte woningen daalde in 2009 met 30 procent, de gemiddelde verkoopprijs met bijna 7 procent.

4. Opbrengst overdrachtsbelasting

Belastingen op een milieugrondslag

Aan milieubelastingen kwam in 2009 4,9 miljard euro binnen, een stijging van 2 procent ten opzichte van 2008. De energiebelasting is met 4,2 miljard euro verreweg de belangrijkste component van de milieubelastingen. In recente jaren zijn de tarieven voor elektriciteit, halfzware olie, gasolie en LPG aanzienlijk verhoogd. Met dit tariefbeleid stimuleert de fiscus energiebesparing.

De vliegbelasting is een jaar na invoering (juli 2008) opgeheven. Deze maatregel maakt ook deel uit van het eerder genoemde fiscaal stimuleringspakket. In de eerste helft van 2009 is op deze belasting nog 0,1 miljard euro aan ontvangsten geboekt.

De verpakkingenbelasting leverde in het tweede jaar van haar bestaan 0,3 miljard euro op. Dit is bijna evenveel als de gezamenlijke bijdrage van de belastingen op grondwater, afvalstoffen en leidingwater.

Belasting van personenauto's en motorrijwielen (bpm)

Deze aanschafbelasting vertoont al twee jaar achtereen een forse krimp. In 2009 bedroeg de opbrengst 2,1 miljard euro, tegenover 3,6 miljard euro in 2007. Deze snelle daling kent drie oorzaken. Ten eerste is in 2008 en 2009 een deel van de bpm-lasten overgeheveld naar de motorrijtuigenbelasting. De tweede oorzaak is de bpm-vrijstelling voor zeer zuinige auto's. De derde verklaring is gelegen in de marktsituatie. Het aantal verkochte nieuwe personenauto's is nu twee jaar achtereen gedaald: van 506 duizend in 2007 tot 387 duizend in 2009. De verkoop van nieuwe motorrijwielen vertoonde in 2008 nog wel een groei (4 procent), maar ging in 2009 ook hard onderuit (-16 procent).

Belastingen op inkomen en vermogen

In 2009 bedroeg de opbrengst van de belastingen op het inkomen en vermogen van personen en de winsten van bedrijven ruim 64 miljard euro. Dit betekent een daling van 3 procent ten opzichte van 2008.

Loonbelasting

De loonbelasting behaalde in 2009 een volume van 47 miljard euro. Dit is een stijging van bijna 16 procent ten opzichte van 2008. De loonbelasting heeft hierdoor de positie van belangrijkste belastingsoort overgenomen van de omzetbelasting.

De mutaties bij de loonbelasting zijn niet snel en eenvoudig te verklaren. De opbrengst is afhankelijk van het aantal banen, het loonpeil, de tarieven en kortingen bij de loonheffing en de verdeling van de loonheffing naar de twee componenten loonbelasting en sociale premies.

Bijzonder in 2009 was dat de loonbelasting 2,6 miljard euro boekte aan ontvangsten over de belastingjaren 2006 en 2007. Dit bedrag kwam ten laste van de sociale fondsen. Bij de definitieve verdeling van de geïnde loonheffing over genoemde jaren bleek namelijk dat de sociale verzekeraars over die jaren teveel hadden ontvangen. Indien de ontvangsten over eerdere belastingjaren buiten de analyse worden gelaten, dan is de toename van de loonbelasting in 2009 ten opzichte van 2008 geen 16 procent maar 9 procent.

Deze mate van groei is niet goed te verklaren uit de beperkte toename van de uitbetaalde loonsom (1 procent). Lagere heffingskortingen en minder aftrekposten maakten een extra groei mogelijk. Zo zijn voor belastingjaar 2009 de bedragen van de algemene heffingskorting en de alleenstaande ouderkorting aanzienlijk verlaagd.

Inkomstenbelasting

De opbrengst van de inkomstenbelasting is in veel jaren minder dan een miljard euro. Het resultaat blijkt soms negatief te zijn, zoals in 2002 en 2008. De gewoonlijk lage omvang komt ten eerste doordat via de jaarlijkse aanslag inkomstenbelasting de al periodiek ingehouden loonheffing wordt verrekend met de belastingbetalers. Voorts worden op de inkomstenbelasting soms nog aanvullende verrekeningen met de sociale fondsen over oude belastingjaren geboekt. Zo werd in 2008 nog een aanvullende verrekening (ten bate van de sociale fondsen) over de jaren 2001 en 2002 gemaakt.

Vennootschapsbelasting

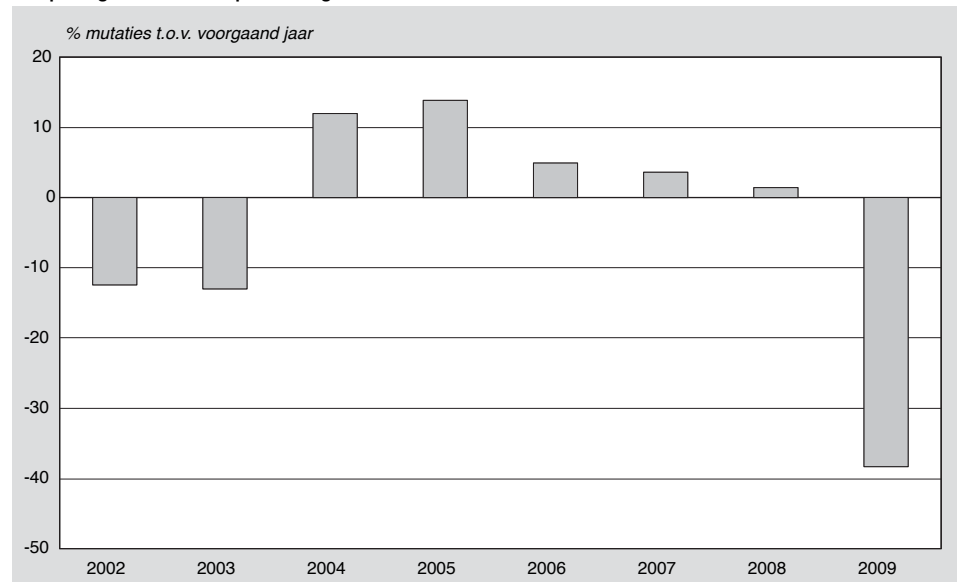
De belasting op bedrijfswinsten realiseerde in 2009 een opbrengst van 11,6 miljard euro. Dit is een daling van 38 procent vergeleken met 2008.

Naast een verminderde winstgevendheid van bedrijven speelt ook hier het fiscale beleid een rol. Als onderdeel van het fiscaal stimuleringspakket is het tarief voor het midden- en kleinbedrijf voor de jaren 2009 en 2010 verlaagd. De tarieven van de vennootschapsbelasting waren in de jaren 2004-2007 al meerdere malen substantieel verlaagd. Hiermee tracht de rijksoverheid de concurrentiepositie van Nederland als vestigingsplaats van grote bedrijven te verbeteren. Een tariefverlaging in zware economische omstandigheden leidt normaliter tot een sterke terugval van de belastingopbrengst.

Dividendbelasting

In 2009 ging ook de belasting op winstuitkeringen onderuit. De opbrengst van de dividendbelasting bedroeg 2,1 miljard euro. In 2008 was dit nog 4 miljard euro. Hierbij hoort wel de vermelding dat de betalingen aan de schatkist in 2008 werden gestimuleerd door een forse tariefverlaging. In 2007 speelde bedrijven daarop in, door hun dividenduitkeringen even uit te stellen.

5. Opbrengst vennootschapsbelastingen

Vermogensheffingen

De vermogensheffingen bestaan bij de rijksoverheid enkel uit de successierechten. In 2009 bedroeg de opbrengst 1,8 miljard euro. Al enkele jaren schommelt deze heffing op nalatenschappen rond dit bedrag. De mutaties zijn hier niet zozeer afhankelijk van de conjunctuur, wel van wijzigingen in de vrijstellingen en de tarieven. In 2009 is de uit 1956 stammende Successiewet gemoderniseerd. De vrijstellingen zijn verhoogd en de tariefstructuur is vereenvoudigd.

Tabel 1
Belastingopbrengst voor het Rijk

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*
<i>mln euro</i>								
Omzetbelasting(opbrengstRijk)	32 333	33 639	35 098	36 216	38 965	41 898	42 318	39 857
Accijnzen	8 446	8 587	9 358	9 327	9 860	10 013	10 516	10 696
Overdrachtsbelasting	3 589	3 449	3 794	4 252	4 566	4 925	4 375	2 745
Belastingen op een milieugrondslag	2 953	3 081	3 278	4 128	4 545	3 789	4 785	4 872
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	2 741	2 874	3 003	3 148	3 452	3 647	3 236	2 145
Overige belastingen op productie	2 493	2 352	2 315	2 511	2 413	2 437	2 540	2 633
Belastingen op productie	52 556	53 981	56 845	59 582	63 801	66 709	67 770	62 948
Loonbelasting	29 577	28 790	27 246	27 573	31 646	37 729	40 636	47 056
Inkomstenbelasting	-75	378	109	3 651	3 517	2 294	-142	535
Vennootschapsbelasting	15 394	13 392	14 994	17 069	17 907	18 552	18 814	11 604
Dividendbelasting	3 490	3 128	3 388	4 262	4 226	3 750	3 951	2 084
Motorrijtuigenbelasting(privébezit)	1 600	1 683	1 815	1 946	2 143	2 238	2 480	2 710
Overige belastingen op inkomen en vermogen	199	139	86	192	49	317	274	305
Belastingen op inkomen en vermogen	50 185	47 510	47 638	54 693	59 488	64 880	66 013	64 294
Vermogensheffingen(successierechten)	1 695	1 460	1 512	1 709	1 810	1 877	1 795	1 813
Totaal van belastingen voor het Rijk	104 434	102 951	105 994	115 984	125 099	133 466	135 578	129 055
<i>% mutatie t.o.v. voorgaand jaar</i>								
Belastingen op productie	3	3	5	5	7	5	2	-7
Belastingen op inkomen en vermogen	4	-5	0	15	9	9	2	-3
Totaal van belastingen voor het Rijk	4	-1	3	9	8	7	2	-5